

Г Л А С Н А Р О Д А .

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 51.

У НОВОМЕ САДУ. У НЕДЕЉУ 23. ДЕЦЕМБРА 1873.

ГОДИНА III.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

НА

„Г Л А С Н А Р О Д А .“

Ево већ се навршује трећа година од како је „Глас народа“ угледао света. Читаоци његови довољно знају, зашто се овај лист почео писати. Они знају, да се он за то пише, да и они Срби, који нису толико вични књижи и читању имају један лист, у ком ће сеписати тако, да сваки оно, о чему се пише, разумети може. Па да би што више њих имали прилике, да читају и да себи корисна знања прибављају, метнута је листу овом тако малена цена, да већ не можемања бити.

Но ма да се лист овај тако пише, да га сваки разумети може, ма да му је цена тако малена, да га свака кућа набавити може, ипак он до сад није стекао толико читалаца, колико би желити било. Па ко је томе крив? Јесу ли криви наши учени људи? Та како ће они бити криви, кад они ево већ три године дана снагу своју троше пишући овај лист, а зато ни какве наплате немају. Па да ко је кривац? Кривац је сваки онај, који може овај лист платити, а неће да плати, који га може у кући имати, а не ће да га има! Код нас се на жалост, за свашта друго има новаца, само се нема за — књиге и листове. Настале су рђаве године. Јесте, истина је. Па шта треба да радимо у тим рђавим годинама? Не треба ли да се домишљамо, како да се осигурамо противу рђавих година, како да их, ако опет настану, дочекамо и лакше проведемо? А како ћемо то учинити, ко ће нас томе научити? Научиће нас — ваљане књиге и ваљани листови. Ваљан лист нам је најбољи пријатељ. Када нас сви оставе, он нам сам у кућу долази, па се с нама, ако смо у радости, ра-

дује, а ако смо у тузи, тугује; ако смо на кривом путу, он нас изводи на прави, он нас учи и саветује, он нам је наставник и добротвор. Какав је снај човек, који свога учитеља, свога саветника и добротвора у кућу не прима?

Годином 1874. почиње четврта година „Гласа народа“. Досадањи уредник **Стеван В. Поповић** уређиваће лист овај само до краја ове 1873. године. А почетком 1874. прима уређиваће његово опет пређашњи уредник му **Владан Арсенијевић**, професор на реалци. Осим њега подухватили су се да на овом листу непрестано раде: доктор **Ћорђе Натошевић**, извештач школски, и ови гимназијски професори: **Светозар Савковић**, **Бранко Николић**, **Милан Јовановић** и **Стеван Недељковић**. Као досад тако ће и од сад и други књижевници српски у овом листу писати. Стоји дакле једино још до нашег читалачког света, да лист овај и даље опстане, да се све више рашири. Особито су дужни трговци, занатлије и сељаци наши око листа овог заузети се, јер њима је он понајвише намењен, о њиховим стварима ће он и од сад понајвише писати.

Цена је листу:

На целу годину:	3 фор. а. вр.
На осам месеци:	2 ” ” ”
На четири месеца:	1 ” ” ”

Уздамо се у све оне, којима је стало до народног напретка да ће се и ове године за овај лист заузети, те му што више претплатника скупити. Нарочито се уздамо у родољубиве акционаре задружне штампарије, да ће

они као до сад тако и одсад примајући лист овај у место дивиденде, опстанак његов осигурати. Њихова је племенита намера, када су оснивали штампарију, била, да напредак и просвету народну подижу; они би дакле сами ту своју првашњу намеру напустили, када би напустили овај лист, који је намењен истој цели, за којом и они тежише. Ко скупи де-

сет претплатника, добија један број листа за бадава или може десети део скупљених новца себи задржати.

На вересију нећемо листа никоме давати. Новци нека се шаљу на **Арсу Пајевића**, руковођу задружне штампарије у Н. Саду.

ИЗДАВАОЦИ „ГЛАСА НАРОДА.“

ХРИСТОС СЕ РОДИ!

Још кратко време — већ онда, када нашим читаоцима овај број стигне — па ће се по целој православној свету орбити песма, којом се слави рођење узвишеног учитеља човечанства — рођење Исусово. Још који дан, па ће да настане и међу нама, међу Србима, опште весеље; рођаци и својте састаће се при заједничкој трпези, другови и пријатељи поздрављаће се радосно; у очи те славе гореће бадњак; заићи ће вредна српска мати по своме дому, а српчад за њом пијучући, разносиће расуте сламке и у најмањи кутић одаје, пуни радости и уживања! Сутра дан ће да запоји васцели дом веселим грлом „Рождество твоје!“ — па ће загрљена браћа, или братац и сеја по давном српском обичају да посрчу вино из расеченог колача и искреним се жељама да изљубе!

Сваки, у коме срце куца за својима, гледа да се тога празника на дому нађе; и путник, који у даљини, у туђем свету рад добра своје својте мора неко време да пробави — и он се са највећом жудњом враћа у свој завичај, у крило својој породици, да радост и уживање буде заједничко, кад се и терети заједнички носе!

Па и онај бедник, који је хтео потиштеноме народу своје да помогне, да му разгали таму, те да му слобода засијне, — и тај бедни изгнаник, окружен хладном туђинштином, завукао се у јадну одају своју, те с горком успоменом на некадања благовања у свом завичају, а са пуном надом у лепши будући век својега народа, пушта маха срдашцу свом те поји: „Рождество твоје скоро да славиш, потиштени народе мој!“ —

Па кад је то заиста тако, кад је васцела породица — цео народ скупљен, онда зацело да нема лепше прилике од ове, и сада се најискреније, најдуже можемо поразговорити о — себи самима, о нашим стварима, јер ако који народ има о чему да премишља, ако ико имаде за шта да се побрине, то зацело имамо ми понајпре и понајвише! —

Обично се каже, да онај народ живи као народ, који се придржава својих старих обичаја и адета од старина, а неприма оно што од туђина види. Ако и има истине у томе, да сваки народ ваља да пази на своје, да то своје одржава, опет се може рећи, да међу тим обичајима, међу старим навикама има и таквих, које не само да нису на част и на дијелу јед-

номе народу, него га шта више nagrђују, а по неке од тих навика баш га понижавају. Заиста је красив обичај код нас да се првога божићна дана никоме не одлази, јер то диже светковину; али је гнусна навика претеривати тај дан у части толико, да се заборави на људско достојанство. Човек а тако и народ тек ће онда бити поштован, ако сам себе поштује, ако сам себе не излаже подсмеју, ако пази на врлну и чедност (морал). Наше божићне светковање може по неким навадама да баца сен на чедност, на појмове народа нашег о људском достојанству. Да не спомињемо прекомерно чашћење, оптерећавање желудца непрекидним јелом, које обично имаде непријатних последица, навешћемо само једну изреку коју чујемо у нашем народу. „Ако сам се и опила, Божић ми је дошао“ — вели се, ако не свуд а оно бар местимице у народу нашем. Ми ово спомињемо у интересу достојанства наших Српкиња редом; јер ако нам је стало до добра гласа Срба још нам је сто пута више стало до ваљана гласа наших женскиња; изато, ма да мислимо, да тога адета неће бити по целом народу, велимо, да ваља да престане така навика, због које мора да црвени ведро чело наших женскиња а и нас самих. Свештеници, учитељи, обратите вашу пажњу на таке пороке, будући нараштај благосиљаће вас за то! Ви ће те вашим успешним делањем повратити чистоту српске чедности! —

Код нас има много примера, да најближи рођаци, браћа рођена, живе у непрестаној зађевици, са љутом мржњом у срцу. То не само да није лепо, него је порок, који руши и затире народ до корена. Народ један као прави народ, може само онда истински постајати и напредовати, ако су му ваљани чланови породице, јер много породица чине народ. А кад су не само породице српске у завади, када спречавају напредовање међусобно, него кад још и сваки поједини у породици није свестан, него се руши домаћа, породична слога и љубав, онда се не може захтевати да народ, као скуп породица, напредује, да буде свестан. С тога, када славио рођење онога, који је био оличена љубав, славио га достојно; забацимо тај дан све омразе, сваку мржњу, окајмо се зађевица, него се помиримо, будимо пуни љубави наспрам свију, завримо се да ћемо од сада ваздан неговати само слогу братинску, да ћемо једно друго помагати, штедети, једном речи да ћемо се окувати досадањих порока и бити људи!

Још би било много, много других, разних питања и предмета; за сада само још нешто.

Није довољно да се држе ваљани стари обичаји, није, напоследку, довољно да само у љубави и слоги живимо; ваља понајпре сви у љубави сложено и да — радимо. Наш је век, век напредовања; данас се на све стране дивским корацама корача у напред у свакој струци заната и знања, нигде се не заостаје. А то све зато, јер се знаде, да без тога нема права живота. То данас сваки народ чини — сваки народ ради данас. А који не би хтео или који би био неспособан, тај ће бити прегажен, потиштен; сахраниће га његов нерад и неспособност, а над његовим гробом уздигнуће се који раден, способан народ. — Ако дакле хоћемо и ми да живимо истински, ако хоћемо да нас не потисну, да непаднемо у вечан заборав, онда морамо радити, радити са свом снагом и у свакој прилици. Код нас има способности за сваку струку: за сваки занат, за сваку вештину, за свако знање; па кад опет при свем том неби радили, неби хтели радити, онда би показали, да је штета што смо и до сада живели. Радња и опет радња — то нек је лозинка!

То смо хтели да речемо читаоцима — а преко њих сваком Србину на тај дан. Дакле — чувајмо свој образ, своју чедност, живимо сложено и у љубави, радимо непрестанце — то су речи које довикујемо на Божић нашим читаоцима, уз то још желимо: много лета се поздрављали са „Христос се роди — ваистину се роди!“

А. В. П-ћ

СЛИКЕ ИЗ ЦРНОГОРСКОГ ЖИВОТА.

Написао Гавра Пешић.

(Свршетак).

Пре него што ти започнем причати о мом сутрашњем раду и забави, рад сам те мили читаоче мало боље упознати са врлим војводом Попа Ристом Бошковићем. Он је из племените породице Бошковића, која се после породице Петровића за најотличнију сматра. Већина Бошковића станује на орији Луки, а ту станује и наш војвода. Кућа му је лепо саграђена а у кући му је пристојно намештено. Он је човек око 58 година, повисока сувоњава стаса. Свагда добро расположен, те стога је и пријатан у друштву. Кад год је на Цетиње долазио, свагда се међу нама бавио, веселио па и више весели часова провео. Много нас је пута са његови неиздржаним причама и пјевањем нуз гусле, позабавио. — Што се јавног његовог живота тиче, толико казати имам: да је са свога поштења, уљудности и правичности у опште код народа обљубљен, а и као војвода међу првима стоји. Осим војводе сви се готово Бошковићи налазе које у државној, које у везевој служби. Између тих имам напоменути Вају Бо-

шковића као отличног јунака Црне Горе, који се сад у Морачи као срески начелник налази. —

Већ у пет сахата у јутру све је за испит справно било, деца су са својим родитељима издолазила била, и само искаху да се испит одпочне. У шест сахата одпочнем испит, на ком осим војводе Ристе и проте Бошковића као управитеља и други главара присуствоваше испиту преко 40 дечији родитеља. И ова ме је школа јако обрадовала. Деца су без разлике добро одговарала, а особито ми се допало лепо чисто и читко писање, којом се ова школа од досадањи одликоваше. Присутни родитељи топили су се милинама, слушајући милу децу како слободно и тачно на сва питања одговарају; због чега благосиљаше господара као добротвора свога. У један сахат завршим испит, и пошто сам са неколико речи децу школску распустио останем мало у школи са главарима. Ту између осталих узе реч један од главара наводећи, како су они цео свој век у непрекидном ратовању провели, и како се само о том стараху да душмана од граница својих одбију, а о другом чему ваистину божу а ма ни обера. — Сад хвала богу и господару, е сад је код нас као и у осталом свијету, сад имамо школе, сад наша деца знаду штити књигу, знаду се богу молити, а ми као и остали брави незнавасмоништа осим гонити душмана. Ема ко ће као господар? Он је све то уредио, он се једини као добар отац стара, за нас — зато нека му Бог да здравља и дуг живот, те да под владом његовом раширимо наше границе. — Сад се зачу као из једног грла „боже дај му здравље.“ Сад још мало па се већина развиће својим кућама а нас неколико остасмо код наша ваљана учитеља Попа Филипа на обеду, који нас својски угости. За обедом будем позват од војводе да изађем к њему на хан, на ону страну реке, пак ћемо вели тамо вечерати и провеселити се. Ја дадем реч да ћу доћи. Војвода још мало поседи, и затим узде са собом учитељева оца честита старину попа Максима и одоше управ хану да се за вечеру побрину. —

Око четир сахата кренем и ја са учитељем, старим протом и мојим момком хану војводином, и дођосмо на реку Зету. Ту морадосмо мало причекати јер чуна небеше, на којем би се на ону страну превезли, војвода га је са поп Максимом отерао, да коју пастрму у реци нађе. — Није дуго трајало ал ево ти наши рибара који се са образом и пуном срећом нама приближиваху. — Две лепе пастрме са више други риба беху у чуну. Сад седосмо у чун и с њима пређосмо на ону страну. Тамо се већ око вечере радило. Ханџија је већ заклао јагње и натакао на ражањ, и тек чека да се ватра разгоре те да га пећи започне. Сад војвода привати се рибе, која у једином тренутку очишћена беше. Милина је погледати било велики онај огањ пред ханом поред којег на дрвеном ражњу стајаше пециво. Сад се настави и коштао са рибом, а и роштили нису изостали. На њима

цврчаше настрма, коју војвода брижљиво поливаше с уљем (зејтином) — Док се вечера кувала ми смо нуз реку шеталим и из пушака у нишан гађали, још ни сунце село није, ал домаћин нам јави да је све готово. — Хајмо дакле на дјело рече стари прото, и тек неколико корачаја бија смо већ за намештеном трпезом. На зеленој триви прострто беше за вечеру; свуда унаколо беху чиста ћебета на којима седисмо. Пре донесене вечере узе стари прото стакло с ракијом и наздрави прво господару од прилике овим речима: „Ко би мого пре десет петнајст година и помислити да ће по црногорској земљи одјекивати школско звонце, онда још кад непрестано четовасмо и гоноисмо Турке; које мого браћо и помислити да ће ду наши синови икад пре пушке књигу загрлити; то ваистину нико ни помишљао није. Па ево шта дочекасмо, дочекасмо и испит наше миле ћеце, наши потомака. Мени су одиста сузе потекле, слушајући ји, како лијепо одговараху из ришћанске науке, како ли и из други предмети. На свему том имамо благодарити Богу и свијетлом господару књазу Николи I. који неуморно за тим иде, да свој сиромашан али вјеран народ изобрази и усрећи. Бог му дао дуг живот и здравље, а у срећи повео нас за брда она на бојно поље, те да и моје старе кости оставим тамо гдје се некад вила српска застава, гдје се орила српска пјесма, гдје становаху наши дични Њеманићи. „Ово изговоривши рече: „Хоће ако Бог да,“ и затим још једном: „у здравље наша господара и дичне куће Петровића,“ и поци ракију. Наздравица ова би одпоздрављена са дуготрајним бацањем из пушака. Пошто се с ракијом обредило доне се ханџија рибу чорбу с рибом, а затим печену рибу и цело печено јагње, којим учитељ мораде одрезати главу. По вечери добоше још гостију, весеље се започе наздравицама и бацању из пушака неби сад краја. — Сад се мало утишало и домаћин ослови мене са речма. „Е бога ти господине, е и код вас у војводини има јунака? Ја чух пре за некага Милетића и веле да је то соко од сокола, но да има п. глањевића који га гоне. Е изроди нас им се меса најео. — Па чујем да су га у један град затворили зато што је бранио српско право. Кад му ја каза ко су ти што га гоне, и због чега га затворише, узде војвода чашу вина и са највећим одушевљењем наздрави Милетићу, с овим речма „да бог да се хиљадали таки дични соколови у српском народу, те шат дође време да Срби опет буду они господари, који су пре били, а знали би одиста божа ти је вјера враћати зајам“. — Ова је наздравица такође пропраћена са живо и дуготрајним бацањем из пушака. —

Ето тако проведох ја у друштву дични брдарски јунака до после поноћи; и пошто се остали разиђоше, останем ја са војводом, протом, учитељем овде на конаку, одакле ћу сутра у манастир Ждребани.

П О Б У Д Е за удруживање земљоделаца.

(Свршетак.)

Даљна побуда за заједничко обрађивање удружене земље била би и та околност, што видимо како су чести случајеви гди старатељи или татори осиротеле деце једу и трате имовину те сирочади. Кад би земља или новац био уложен у такову заједницу, неби могле те изјелице дечији иметак профућкати. Њихова би земља била увек обрађена као да им је и отац жив, њихова главница би радила и повећавала се, а она би се у школи учила и за свој позив приправљала. Исто тако неби остала земља необрађена ни у оном случају на пример болешћу или другим чим био запречен своју земљу обрадити у своје време.

Веома силна побуда за удруживање је на даље и та околност, што се онажа како се сваким даном умножавају узроци, који могу раширити границе народне несреће. Нарочито је од преке нужде да се отклоне узроци физичког и моралног падања народа овамо спада у првом реду материјална невоља или сиротиња, која је како свуда по широком свету тако и код нас најглавнији узрок свакоме злу. Разбојништва, убиства крађа, пијанство, проституција или женска развратност, глад, болештине, глупост, ропство: све су то деца сиромаштине, све то долази највећим делом од немогућности подмирења најпречих потреба, од којих живот зависи.

Један француски свећеник по имену Милоа бивши придворни капелан покојног расцара Наполеона, говорећ једном о моралу овако се изразио: „Душа у гладном човеку у врло је рђавом положају. Узмите вели, најдаровитијег, најразумнијег и најпоштенијег човека оставите га један дан без леба — сутра ће постати живином, прекосутра ће побеснити и постаће неукротљивом звери.“

На другом месту говорећ исти писац о глади као последици сиромаштине вели, да је материјална беда повод и грађанском рату. Ту наводи речи једног од разумних раденика из оне масе што се подиже против капиталиста, кога је једном приликом слушао говорити: „Нами није баш нужно — говори раденик — селанати завере против капиталиста, добићемо их и без тога лако — издаће нам их њихова раскош, и то по све једноставно: Раскош доноси беду и сиротињу глад; а глад бесноћу; па кад само једна четвртина Француске побесни лако ће да раскрсти са остале три четвртине.“

Ето од коликога је урљива материјално злостање на дух човека. И са тога криво је мњење оних, који мисле да се моралност у народу превом и школом постиже. То су само помоћна средства али најглавније је могућност подмирења оних захтева, који човеку живот условљавају.

Да је томе тако, доказа ради можемо навести овде бројеве, који показују убиства у разним земљама и градовима, што су тачним хватањем рачуна изнађена. —

У Енгл.	долази једно убиство на 178.000 раз. злочина
„ Холанд.	„ „ „ 163.000 „ „
„ Пруској	„ „ „ 100.000 „ „
„ Аустрији	„ „ „ 56.000 „ „
„ Шпанији	„ „ „ 41.000 „ „
„ Напуљу	„ „ „ 2.750 „ „
„ Риму	„ „ „ 750 „ „

Елем највише у Италији и самом Риму, као у станица св. оца, у место да им је, што но реч, и семе се затрло видимо ево да најчешће долазе.

Исто је тако и са женском развратности. По статистичком исказивању долази у Лондону на стотину у законитом браку рођене деце 4 незаконите или ванбрачне; у Липисци 20; у Паризу 48; у Монакову 90; у Бечу 118 а у Риму 243, дакле скоро два и по пута онолико колико у браку рођене. А у томе се верно огледа женска моралност у Риму и уједно уплив цркве на одржање морала.

Кад би школа и црква била најмоћнија средства за одржање морала, онда би требало да се у Риму незна ни да гди постоји неморалност; а где чуда тамо влада грђа неморалност; него иђе у свету покрај свију оних сјајних храмова и оних чета од поведника морала!

А да је сиромаштина узрок и физичком падању народа, доказује и то штатистика. Тако је изнашао Каспер да од 1000 у исто доба рођене деце доживи:

5-ту г.	од добро стојећих род.	843	а од сир.	род.	655
10	„ „ „	938	„ „ „	„	598
20	„ „ „	866	„ „ „	„	566
30	„ „ „	796	„ „ „	„	486
40	„ „ „	695	„ „ „	„	396
50	„ „ „	557	„ „ „	„	283
60	„ „ „	398	„ „ „	„	172
70	„ „ „	235	„ „ „	„	65
80	„ „ „	57	„ „ „	„	9

Овде онамамо заиста грдне разлике.

Овоне физичком и моралном пропадању неможе се другчије стати на пут но подизањем народњег материјалног стања а то је и опет могуће само тако, ако се повећа производња и ако производиоци припане плод његовога труда, што данас код највеће већине није случај. Јер тек што земљоделац пожање своје плодине већ их мора по што по то да прода, те да намири дугове и камате што је пролетос узјамно да себе и породицу лебом до нове ране зарани и тако нису ретки случајеви гди он мора већ за јесењу сетву семе да купује. Но разуме се да не по ону цену, по коју је пре мало времена можда истоме трговцу продао. Ко има дакле корист од сељакова зноја? — Сељак заиста најмање.

Мали поседници као што су већом страном наши сељаци шта су друго до пљачка крштених и некрштених чивута, којима морају код куће своје плодине да продају или од дуга дају, и то по ону цену коју им ови понуде? Они све што купују узимају наравски на мало те тако падају у грабљиве канџе бездушних кајишара, који не само да им ствар прецењују него их у случају ако на вересију купују — што најчешће и бива — и на безбожне камате обвежу. Да су ове околности право убиство за наш сељачки свет мислим да ми није требе доказивати, а да заиста постоје за то имамо жалубоже сваким даном доказа свагди и колико нам драго.

Заједничким радом на здруженој земљи отклонило би се и ово зло од народа. Продаје би ишле на велики евангум исто тако и куповина. Тако би се извукла бесдушним кајишарима сикера из меда и земљоделац би сам уживо плод свога труда и зноја.

Напоследку веома силна побуда за удруживање земљоделца је и то, што би се тиме ширење просвете знаменито подупрло. Деца која данас морају да с родитељима заједно зарађују „хлеб насущни“ мотиком у руци, или да уз марву на наши губе најскупље време свога живота гди се свакоме недељу приучавају — могла би полазити школу барем до петнајсте године свога живота, јер би се ручни рад барем за половицу смањило. У томе случају имало би свога правог места данашње присиљавање родитеља за шаљење деце у школу.

Па и женскиње би се ослободиле овим начином тежих пољских радова те би им преостало више времена за душевно развијање и приправљање за свој позив.

Из свега овога што досада наведосмо може се увидити ово двоје:

Прво, да засебни рад и раскомадани посед не доноси ништа друго до физичку и моралну беду;

друго, да заједнички рад на удруженој земљи зајамчава свакоме појединоме заједничару материјалну независност или материјално благостање и да испуњава све оне увете, од којих прави напредак зависи.

По томе — да се вратимо на оно питање које смо у почетку истагли — удруживање дакле не само да је нужно него је управо главни увет народног благостања; јер тиме не само да би се отклониле све оне беде и невоље, које данас народ тару, него би се уједно прокрчио и пут к просвети и слободи и сретнијем животу у опће.

(По Леклеру)

Павле Баришић.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

СИСАК 16. (28) децембра (Шипуш и друг) Шеница је услед божићних празника још у слабије мњење пала, те је промет прошле недеље тако слаб био, да га ни споменути не треба. Томе напротив се цене одржавају, јер су залихе незнатне и држи се:

Потиска 82 фун. по 7 ф. 60—70 нов. на 86 фун., Панчевачева по 7 ф. 10 нов., на 86 фун., а Србска по 7 фор. 20 и $\frac{3}{4}$ Жита, Наполице нема.

Кукуруз је у чвршће мњење дошао, и држи се прва тара роба по 4 фор. 60—70 дочим је од нове нешто по 3 фор. 50—55 на 86 фун. распродано.

Јечам је у угоднијем мњењу и тражи се за лагану робу од 63—65 фун. по 3 ф. 25—35 п. а за пиварску по 3 фор. на 70 фун.

Воде су врло омалене. Време је лепо.

ПОДЛИСТАК.

О Ч Е В И.

СЛИКА ИЗ НАРОДНОГ ЖИВОТА.
написао Јосим Суботић.

(Свршетак.)

VI.

Ноћ се већ увелико спустила на земљу. Живахност у Ђир Мишеиној кући поче мало по мало престајати. Једна по једна редуша, одлазише кући, а гдекоја бака, која је хтела још последњу ноћ девојчину у очиној кући, са њоме да преспава или боље да мало дубље лончићу у дно загледа остаде, и тек се једна по једна шуњаше из кујне у вајат где је десетачка била. Ђир Мишка је овај час дошао од мајстор Роше; иста ствар је као што ваља у ред доведена на је опазио једну баку како се из вајата шуњала.

— Ао сто вам мука маторих, помисли Ђир Мишка, та овде се тера у велико, па и без газде, па се полагамо ловуче у вајат и сакрије се за буре.

Ево ти иде једна бака све полако, па се окреће на све стране, да је неби когод опазио. Нема нигде никог. Уђе полагамо у вајат, и таман да ухвати за славину, кад Ђир Мишка искочи иза бурета.

— А шта је то госино му таче, а?

Баба се сва престрави, па у страху, бацилончић од себе, да се овај разбио на хиљаду комада.

— Шта ћеш ту? осекне се на њу Ђир Мишка.

— Та, та, — та баш ми сад рече Нана Иришка да се славина покварила, те вино цури, па сам дошла да видим.

— А шта ће ти лончић?

— Ех, иди богати, ала си ти баш ђаво, баш си ме својски уплашио. И од еуд ти паде на памет то ђаволство, часни те убио, поче баба извијати.

— Хм, хм, бабо, ал хајд нека, нека, само не треба да се шуњаш ко ђаво око крета. Хајд наточи, па дај да и ја гутнем мало.

— Јест наточи, кад је лончић разбијен.

— А ти донеси други.

Баба као да је чула глас с небеса полети у кухињу и за тили часак ево ти је са другим лончићем.

* * *

Поноћи је већ близу. Око Ђир Мишкине куће непрестано се шуња нека погурена женска особа, па све

нешто шушка. Како да врача нешто. Затим полагамо уђе у банту, а одатле у двориште, те се поче на све стране освртати, како да некога тражи. У тај пар отвори се један вајат, а једна млада женска прилика изађе из њега Она погурена особа брже се сакрије за један заслон и поче одатле, пажљиво мотрити на ову прилику, коју је тако изгледала. Но ова јеније спазила, осврћући се непрестано ишла је она према градини, а кроз ову упути се путем, који је кроз оближњу шумицу управо к језеру водио. Кад је већ прилично одмагла била, изађе она погурена женска из свога скровишта и пође управо за оном, која је мало пре отишла била. Она прва беше Марта а погурена женска наша добро позната — баба Загорка.

* * *

Сутра дан, још сунце није послало први свој стидљиви пољубац маленоме селу а у кући мајстор Рошиној беше све на ногу и разуздано весело. Мајстор Роша је хтео да се о сватовима његовога сина прича дуго времена по селу па је најмио читаву Козину банду која је по читавој околици била позната како једна од најбољих, али и најскупљих. Али шта је мајстор Роши стало до трошка, та то ће све Ђир Мишка стоструко нахранити. Милан је обукао своје ново одело које је баш нарочито за ту свечаност правити дао. Тако је мислио, да ће се својој невести боље допасти. И он је био исто тако весео, као и отац му. Та није шала, тада му је спала она тешка брига са срца, коју су му писма из Сомбора задавала, а поред тога добија жену, којој ваља далеко пара тражити. Што се Ђир Мишеиних лудорија тиче, то му је била девета брига. Та само да се он угњезди, па ће се онда лако преврнути лист. Сестра његова лепојка, игра данас улогу домаћице, што јој није ни најмање било противно. Тим мање, што ће се она после братовљевих сватова и обућити. То јест тако је било уговорено.

Искупише се позвани свати. На свачијем лицу могао је младожења читати искрену честитку, и премда се ретко ко усудио, да му исту и речма изрази „Е мај та тај је изучио дванајет школа“, ту се већ не сме којешта трабуњати. Но Милану је било ово све једно. Он је мислио само на Марту.

Како циганин разведе свирку, та бого мој, и сакат би морао поред ње се од радости разиграти, а немо ли здрав човек. С тога се набрзо око свирача разведе дивно српско коло. Србину је у такој прилици само тешко почети, а кад почне, — ех, онда иде даље све само од себе. Кад се мало у игри загрејаше, онда се заборави на онога што је изучио „дванајет школа,“ и почеше се збијати свакојакешале и поскочице.

— Хеј, домаћине, а камо си, амо у коло.

— Хеј мој синко старе су ове кости, не игра им се тако лако. —

— Шта старе кости, амо кад ти кажем, да их мало разиграмо. Та само пробај па'ш видети; та ићи ће ти кано да си их катраном намазо.

— Амо, амо, оди амо, да се мало проиграмо, сад поскочи, сада цупни, па штиелицом о под лупни. Чујеш брацо, чуј, чуј, чуј, оди амо не лудуј! . . .

— Бадава, рећи ће мајстор Роша, ал над нашим Чворком нема већег веселака.

— Има мајстор Рошо, има, — на то ће Чворац.

— Ма нема, душе ми.

— Има кад ти велим, ја сам у вароши, код „трагања“ видио тако великог, да је увек ударио главом о греду кад је усто са столице.

И бадава је мајстор Роша извијао овамо и онамо не помаже ништа, морао је у коло, да продрма кости, та за бога, „да се не уплесниве,“ што реко Чворац.

Кока свира, а весела момчад игра. Кока се заклео да ће се пре момчад уморити од играња, него ли он свирајући, и ко зна докле би то плахо коло трајало, да није ступио унутра кум Моја Тадијин и то с речма:

— Е браћо и сватови, време је, да се крећемо млади.

Свирачи иду напред, па ударају као бесни, а за њима весели свати певајући и подвигијући непрестано.

А баке и дечурлија искупили се у шпалир и љубонитљивим очима прате веселе сватове. Ево их већ и пред Ђир Мишкином кућом.

Али штаје то?

Наједаред истрча из куће једно младо момче, и повиче веселим сватовима: Станте браћо и сватови. Не певајте. Младе нам је нестало!“ И два и три пута морао је момак то исто поновити, док су се свати освестили и разумели га шта хоће с тим речма да каже.

И докста, у кући Ђир Мишкиној владао је највећи неред. Једни трче овамо, други онамо, трећи устумарали по тавану по вајати — али од Марте ни трага ни гласа.

Ђир Мишка је седео у соби на кревету као сушта слика од камена. Ни на једно од силних питања, који ма га улазећи свати обасипаше не могаше одговорити. Само је махао левом руком и говорио: „да — кажу, нема је, — отишла је али куда? да кажу, нема је.“ Камо сада оно хвалисање? Камо сада оно лудо размахивање? Камо оне гордости? Мора ли бити онако, као што си ти себи у главу у селио? — Ко ће да ти одговори на та питања? — Твоје очинско срце! Сада тек видиш шта ти вреди твоја рођена крв, сада видиш шта то значи силом штети управљати туђим осећајима. Не — срце не трпи над собом господара, сломи ћеш га, али савити — не! Камо среће, да си и пре на то мислио, два би створења усрећио, ал овако; једно је живо сарањено а друго

Од стране језера, које је посред дивље шуме своје равно огледало простирало, ишла је према селу чи-

тава гунгула; а пред свима је ишао један млад момак са раздрпаном кошуљом, одело му беше сасвим мокро. Он је непрестано певао и свиждукао. „Хај, хај, весело сватови, само за мног, али ми чувајте моју младу, она неће за мене, да — она ме је кажу забравила. — Ујују, та, дије тај луди старац, амо к мени да поиграмо мало. — Да, ти си удомио твоју ћер лепо, дао си је воденику, о да красна зета, али ја, — ја сам је њему отео, па ћу је отети и теби. За момком ишао је један старац ослањајући се на штап: сузе се котрљаше низ смежуране образе, а уста му непрестано шапутају: „Полудио је како ју је мртву видио, сасвим је полудео. Е мој Станко, жива сам те саранио!“

У то дођоше и до куће. Силан се свет придружио био долазећима, јер се глас, да су нашли Мартину лешину у језеру, распростро као муња по целом селу, и сваки је желио да види, како ће се ти чудновати сватови свршити. Тако што — одиста, још нико није запамтио.

Не могу, а и нећу да описујем, јад ојађеног оца кад је мртво тело свога детета пред собом видио. Он је био по изгледу сасвим миран, али у истини не, он је био укочен. Сузе му немогаху тећи. Као каменита слика упро је очи у лешину и дуго је тако гледао. Али из небуха попустише ове ледене везе и он се као бесомучан сурва на лешину. „Ја сам крив, ја, ево ме људи, вежите ме, сеците радите самном шта вам је воља, али знајте ја сам своје дете убио. Јест ја сам га убио.“

— Бежи одатле, виене неко и ухвати га за раме, бежи, време је да се у црвцу иде, ходи Марта, ходи немој се никог бојати ја сам твој Станко.

Старац се подиже и погледи тужно млада момка па га загрли.

— И теби сам крив, жива сам те заклао, у својој лудости мишљах да сам паметан, а ти, еј мој синко — ти си жив мртац, Од сад буди ми син место моје Марте. Тошо брате прости. Увредио сам те али где како сам кажњен.

И ту покаже старца на лешину свога детета. — —

* * *

Мајстор Рџи веле, да су одма сутра дан дошли неки гости из Сомбора, али им се нису његови у кући јако обрадовали.

ИЗ КЊИЖАРЕ.

Достављена нам је малена књига „Божик“, дар доброј деци, коју је спремила вредна књижара браће Јовановића у Панчеву. Колико је малена та књига, толико је и пуна садржаја. Ево тог садржаја: „Псалам завјет царски“; народна прича „Бог незаборавља правих“; — народне песме „Највећа жалост за братом“ и „Хвала љубичице“; — топлота,

сунце и његов ток; — песма „Моје село“; — бајка но Андерсену „Мати“; — песма од И. Дежмана, „Миливој“; — басна „Медвед и дете“; — „Пет родољубивих заповеди“ од Ђ. Клајића; — 6 гатки од В. Врчевића; — песма „Ој и јој“; — „Питалице“; „Срп. пословице“; — „Шаљива питања; — и „Загонетке“. — Као што се види, садржај је велик; и споменута штампарија побринула се и то јој — као што вели беше тежња — да та књижица послужи како маленој, тако и одраслој српчади. — Овом приликом морамо изразити радост своју, што видимо, да се и код нас како која година, све више ради око тога, да и најмлађа омладина добије ваљану душевну рану. У тој радњи горња штампарија има такођер заслуга, и ми се надамо, да ће приредити још више ваљаних књижица за децу.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— После св. Стевана биће избор посланика у Панчеву. Долазе гласови, како владини званичници злоставе поједине људе, па их после затварају. Тако је затворен у Перлезу учитељ Радивојевић и трговци Радојчић и Ивковић. — Надамо се да та насиља неће застрашити ваљане бираче, те ће сви редом на избор доћи!

— Почело се писати и говорити јавно, да има проневерења код управе народни добара у Даљу, а из Карловаца не поведоше истрагу. Сад је сам заступник добара, г. Никола Јевевић заискао, да се поведе истрага, да се докаже, има ли какве злоупотребе. — Свакако ваља ствар одмах предузети.

— Мађарска влада већ је почела да наименује званичнике за развојачену границу; али се ни мало не осврће на праведљивост. Од 26 чиновника само 4 Србина. Да смо весели! Сад само незнамо, хоће ли бивши граничари учити рад чиновника мађарски — или ће ти чиновници народу за љубав народни језик научити.

Познато је нашим читаоцима, да ће се у славу и спомен јубилеја, кога је славио наш краљ, сковати нов орден — медаља; који је за време владе Његовог Величанства учествовао у којој битци. Веле, да ће бити до триста хиљада које прости војника, које нижих које виших војника, часника награђени. Те су медаље готове и сад листови доносе ту вест, да ће и од мађарских хонвида они добити ту колајну, који су некад по Талијанској ратовали као царски војници.

— По новинама се проноси вест, да ће се скоро држати министарски савет у Будим-Пешти, у коме ће министар наставе поднети неколико предлога о томе, како наше црквено-школске ствари да се у ред доведу. Неки су чак и то научили, да ће се после тога можда на скоро сазвати српски конгресу Карловце. Само да не буде чекање — опет узалудно.

— У Америци уређује једна женска адвокатске новине неке: и веле да је свог мужа, који је добар адвокат, већ претекла.

* (Пошто је гуска у Немачкој.) Пре негде састало се у Каслу у Немачкој четири стотине жена да се договоре, шта ће радити против скупоће. Да је дебата жива била, не треба ни спомињати, али су се снак сложили у одлуци. Тако су одлучиле, да ће на тргу куповати само по оној цени, коју одреди њихова скупштина. Гуске ће на пример плаћати по тежини, а не по комаду, и то фунту по 20—30 новчића.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Од „Читанке за народ“ изашла је из штампе 3-ћа свеска

КАКО ВАЉА ЂУБРИТИ

по К. КЕНЕШЕЈУ

посрбио Ст. В. Поповић.

Књига је намењена српским економима. велика је 4½ табака и стоји 20 нов. Скупитељи 11 по комад Наручује се за готово или per Post Nachnahme у

Ст. В. Поповића,

шк. референта у Н. Саду.

О светом Сави идуће год. изићи ће из штампе

„ИСТОРИЈА ЦРКВЕ СРПСКЕ“,

коју је написао прота Никола Беговић. Цена је књизи само 30 н. а изнеће око 6 штампаних табака.

Ко жели имати ову књигу нека се што пре јави или у Карловац самоме писцу, или у Н. Сад „Српској народној задружној штампарији“, где је и књига под штампом.

ПРИЈАТЕЉИМА „СРБИНА.“

Говори се, да је календар народна књига. На баш зато, што се он у такве књиге броји, треба га заиста створити, да не носи само од параде то дивно име на себи, него баш у самој ствари, да народном књигом постане. Па како то да буде? — Сањарије и бесмислице, то су главни предмети дојакошњих календара (бар већине) бивали. План и тенденција свију таквих календара сводила се је једино на то, да се преко године датуми не побораве и да издавачи до новаца дођу. То је дакле све и — ништа даље! А друго ако смо и имали који календар што би по народ нечег полезног имао, незгодно је с тога, што тај народ мора целе године једну исту ствар да чита, па му напоследку и досадна постане.

Ја дакле у овом послу желим сасвим други план извести. „Србин“, који ево сад излази, имаће у себи календарски део за целу 1874 год. А сваког другог месеца преко целе године издаваћу по једну свеску даље, која ће у себи најполезнија знања за масу народа нашег да садржи.

Гледећи с једне стране развијање свести и напоре напредног духа у човечанству, држим, да нам је у дужности обавестити и наш народ о чиновским корацима истине и позитивитета у друштву и науци. А друго, видећи отворени јаз мрака и предрасуде, што свет и интелигенцију толиких народа прождире, заиста да је ствар савести открити сиротим народима голотињу свију предрасуда и глупости — тих најгрђих отровника сваке истине и врлине; па ја и ако можда несам у стању да двомесечне свеске „Србина“ таким чланцима снабдевам; бар сам се постарао да то учине они, који су заиста кадри тога. Ја сам се дакле у и ме те цели обратио на неколико младих снага, којима за извесно није необична ствар пером делати. Зато сам у стању свакоме гарантовати да ће у свескама мога „Србина“ наћи онаки ствари, које ће сваког занимати а и поучити моћи. Уздам се дакле, да ће и ови као и досадањи моји календари у публици искрени пријатеља стећи, који ће га заиста својски прихватити знати. Земун на крају 1873.

МИЛОШ ГРАБОВАЧКИ
Србин

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.